

Ásækinn

Aggressive

Á lausum miða í sloppvasa fannst lýsingarorðið **aggressive** með íslensku þýðingunni **ásækinn**. Miðinn er ódagsettur og án tilvísunar í tilefni eða tillögu-smið. Íðorðasafn lækna birtir nafnorðið **aggression** með þýðingunum *ýgi, árásarhneigð, árásargirni, árásarhvöt* og samsetninguna **aggressive personality, ýg skapgerð**. Undirritaður hefur aldrei getað sætt sig við nafnorðið **ýgi**. Lýsingarorðið **ýgur** má finna í Íslenskrí orðabók Eddu með skýringunum: *ægilegur, hræðilegur, mannýgur, byrstur*. Með orðinu **ásækinn** er komin leið til að forðast það. Undirrituðum finnst það ágætt og hljóma vel í ýmsum læknisfræðilegum samsetningum: **ásækinn persónuleiki, ásækið illkynja æxli, ásækin sýking og ásækin bólga**, svo nokkur dæmi séu nefnd.

Kransæðaheilkenni

Guðmundur Þorgeirsson, prófessor, kom að máli við undirritaðan og var með heitið **acute coronary syndrome** í fornum sínum. Um er að ræða bráð veikindi sem byggjast á truflun í blóðflæði kransæða og hafa í för með sér blóðþurrð (ischemia) eða (smá)dreyp í hjartavöðva. Lausleg uppfletting á veraldarvefnum leiddi í ljós að þetta er nýlegt heiti sem virðist notað á tvo vegu, ósértækt og sértækt. Við ósértæka notkun er vísað til sjúkdómsfyrirbæra frá hjartaöng til hjartadreps. Við sértæka notkun er aðeins vísað til tveggja fyrirbæra, annars vegar þess sem nefna má hvíkula hjartaöng (unstable angina) og hins vegar smádreps í hjartavöðva með mjög vægum eða engum hjartalínuritsbreytingum. Heitinu er meðal annars ætlað að gefa til kynna að beita verði tilteknum aðferðum við greiningu og meðferð.

Undirritaður komst að þeirri niðurstöðu að bein þýðing væri besta lausnin, **brátt kransæðaheilkenni**, sama hvort notkunin væri sértæk eða ósértæk.

Microcirculation

Gísli Sigurðsson, prófessor, hitti undirritaðan á fornum vegi fyrir allnokkru og vakti þá athygli á því að heitið **microcirculation** er ekki að finna í Íðorðasafni lækna. Samkvæmt læknisfræðiorðabók Stedmans frá 1995 vísar heitið til blóðrásar í slagæðlingum (arterioles), háráðum (capillaries) og bláæðlingum (venules). Orðabók Dorlands frá árinu 2000 nefnir ekki tegundir æða í lýsingu sinni heldur vísar almennt í flæði blóðs í smáæðum (microvasculature) líkamans. **Microvasculature** er þar lýst sem *þeim hluta æðakerfisins sem samanstendur af fingerðari æðum, stundum lýst sem þeim*

sem hafa innra þvermál 100 míkron eða minna. Einnig það heiti þarf að komast inn í Íðorðasafnið, svo og **vasculature**, æðar, æðakerfi. Orðið **circulation** er þýtt sem **hringrás**, enda dregið af **circulus**, sem strangt tekið merkir *lítill hringur*.

Við Gísli komum okkur saman um að **smáæðablóðrás** væri ágætt íslenskt heiti á **microcirculation**. Raunar má spyrja hvort áherslubreytingin í skilgreiningu æðanna frá Stedman 1995 til Dorlands 2000 gefi til kynna að þörf sé á tveimur slíkum heitum, **smáæðablóðrás** og **öræðablóðrás**. Síðara heitið vísar þá til allra minnstu æðanna. Gaman væri að heyra skoðanir þeirra sem fást við vanda-mál, sem tengjast æðum af þessari stærðargráðu, í daglegu starfi.

Microvasculature má til samræmis nefna **smáæðar, smáæðakerfi** eða **öræðar, öræðakerfi** ef þörf er á slíku.

Gangverk

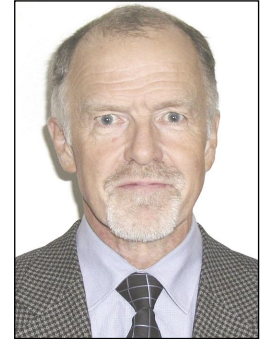
Annar svæfingarlæknir, Ólafur Z. Ólafsson, setti fram heitið **gangverk** í fyrirlestri sem hann hélt síðastliðið haust. Þar var hann að íslenska enska orðið **mechanism**. Þetta er lipurt og lýsandi heiti sem gott er að eiga til viðbótar þeim tveimur sem birt eru í Íðorðasafni lækna, *vél, vélengi*. Samkvæmt læknisfræðiorðabók Dorlands er **mechanism** dregið af gríska orðinu **mechane** og merkir: *1. vél eða gangverk sem líkist vél. 2. samsetning hluta eða ferla sem þjóna sameiginlegri starfsemi. 3. kenning um að lífið byggist á eðlis- og efnafræðilegum lögmálum í ólífrænum heimi*. Gríska orðið **mechane** er sagt hafa táknað vél, tæki, uppfinningu eða útbúnað.

Í framhaldi af þessu væri rétt að taka þýðinguna á lýsingarorðinu **mechanical** til endurskoðunar. Íðorðasafnið birtir einungis þýðinguna **vélrænn**, en það er alls ekki fullnægjandi fyrir margvíslega notkun þessa orðs í læknisfræði, samanber fræðiheitið **mechanical ileus**.

Nöldur

Undirrituðum var nýlega bent á orðskrápin **afsamþykkja** og **ósamþykkja**, sem komin eru í notkun í tengslum við ákveðið tölvuforrit á Landspítala. Tiltekin aðgerð felst í því að **samþykkja** frágengnar færslur. Engu að síður er til önnur aðgerð sem gerir fært að afturkalla samþykkið, lagfæra færslurnar og samþykkja að nýju. Það er þessi afturköllun á samþykki sem fyrrgreind orðskrápi vísa til. Getur ekki einhver komið með betri tillögu?

Samsetningin **heilsubreytandi atferli** rak á fjórurnar í vetur. Vera má að hún eigi rétt á sér í einhverjum formlegum flokkunarkerfum, þar sem helstu undirflokkar eru væntanlega **heilsubætandi atferli** og **heilsuspillandi atferli**, en vonandi þurfa lækna ekki oft að taka sér þetta í munn í hlýlegum samræðum við sjúklinga sína.

Jóhann Heiðar
Jóhannsson

johannhj@landspitali.is

Jóhann Heiðar er læknir
á Landspítala Hringbraut.